

Jan Žižka z Trocnova

Sborník projevů a přednášek

2018

Jan Žižka z Trocnova

Sborník projevů a přednášek

2018

Poděkování

Děkujeme bratru patriarchovi Církve československé husitské ThDr. Tomáši Buttovi, Th.D., za jeho záštitu nad setkáními k uctění památky husitského vojevůdce Jana Žižky, konanými u Sudoměře a v Liberci a dále za jeho laskavou podporu při každoročním vydávání sborníku Jan Žižka z Trocnova.

Jan Žižka z Trocnova

Sborník projevů pronesených na slavnostních setkáních u příležitosti 593. výročí úmrtí Jana Žižky, husitského vojevůdce, která se konala 7. října 2017 v Sudoměři a 12. října 2017 v Liberci, a dalších příspěvků.

Setkání, konající se pod záštitou patriarchy Církve československé husitské ThDr. Tomáše Butty, Th.D., byla uskutečněna s laskavou podporou obce Čejetice, ve spolupráci a za podpory Armády České republiky.

Vydává Církev československá husitská

Editoři: PhDr. Olga Nytrová, Ing. Václav Strachota – Literárně dramatický klub Dialog na cestě – NO ČČSH Karlín, Vítkova 13, Praha 8

Jazykové korektury: Mgr. Jana Krajčířiková

Grafická úprava: Milan Udržal

© Církev československá husitská, 2018

ISBN: 978-80-7000-149-3

Obsah

Modlitba v místě bojiště u Sudoměře	4
--	----------

Pozdravy a promluvy

Slovo starostky – Mgr. Ivana Zelenková	6
Promluva duchovního k účastníkům setkání k výročí bitvy u Sudoměře – Mgr. Oldřich Horek	7
Pozdrav starostky města Písku – Mgr. Eva Vanžurová	9
Slovo představitele Armády České republiky k 593. výročí Jana Žižky – Mjr. Lukáš Málek	10
Zdravice vojenského kaplana – Mgr. Petr Šabaka	11
„Odkaz české reformace“ – historická reflexe spisovatelky – PhDr. Františka Vrbenská	12

Příspěvky

Boží bojovník a rytíř doby středověku Jan Žižka – ThDr. Tomáš Butta, Th.D., patriarcha CČSH	16
Vojevůdcova velikost – Ing. Jan Bauer, spisovatel	19
Po stopách Jana Žižky – Mgr. Otomar Dvořák, spisovatel	21

Slovo závěrem – PhDr. Olga Nytrová	26
---	-----------

Modlitba u Žižkovy mohyly u Sudoměře

„Volám k Bohu, Hospodin mě spasí. On vykoupí mě z věry, daruje mi pokoj, ač je jich proti mně tolik. Slyší Bůh a pokoří je, on, jenž odedávna trůní.“

Ž 55,17.19-20a

Věčný Bože, Králi světa, jenž vládneš nad veškerým časem – nad dávnou minulostí, nad přítomností i budoucností.

Myslíme na Jana Žižku z Trocnova a naše předky, kteří hledali a zápasili o tvé království dobra, pravdy a spravedlnosti.

Děkujeme ti za legionáře, kteří posílení statečností kazatele Jana Husa a bojovníka Jana Žižky přinesli oběti na bojištích první světové války pro náš svobodný a samostatný stát.

Děkujeme ti za všechny ty, kteří se nasadili v boji proti totalitní moci a zvůli.

Prosíme tě, naplňuj celou zemi pokojem a mírem.

Chraň naši vlast před vnějším nebezpečím i vnitřním ohrožením – lidskou slabostí vůči zlu a lhostejností vůči nespravedlnosti.

Děkujeme ti za ty, kteří střeží naši zemi, pomáhají v situacích ohrožení přírodními živly, chrání životy druhých, hájí lidskou důstojnost a zajišťují bezpečnost v konfliktních situacích světa.

Ved' lidi ke smíření, vzájemnosti a k naplňování Kristova zákona lásky.

Jeho modlitbou se k tobě společně modlíme: Otče náš...

Tomáš Butta

patriarcha Církve československé husitské

Pozdravy a úvodní promluvy

Slovo starostky obce Čejetice

Vážený pane patriarcho, vážení hosté,

srdečně Vás vítám jménem obce Čejetice zde v prostoru Žižkova bojiště na pietním shromáždění u příležitosti 593. výročí úmrtí Jana Žižky. Vítám Vás na historické půdě Sudoměře, vesnice, která se kdysi zapsala do dějin díky první Žižkově vítězné bitvě, jež se tu odehrála v roce 1420.

Ani nyní však nezapadla Sudoměř do stínu dějin, tuto historickou bitvu si tady vždy na jaře připomínáme její zdařilou inscenací, kterou navštíví pravidelně okolo šesti tisíc diváků. A vesnice jako taková žije svým aktivním životem, který není pouze pasivně ukotven v minulosti. Sudoměř má jeden z nejaktivnějších hasičských sborů nejen v naší obci, ale i v celém regionu. Sudoměřští hasiči, kteří nám zde vždy při rekonstrukci bitvy u Sudoměře perfektně zajišťují pořadatelskou službu, jsou i dvojnásobnými vítězi Okresní hasičské soutěže, kterou vyhráli jak letos, tak v loňském roce. Hasičský sbor zde má dlouholetou a velice úspěšnou tradici.

Sudoměřští občané se také významně zapojili do letošní soutěže Vesnice roku, při níž obec Čejetice získala Oranžovou stuhu v krajském kole, a následně přišel obrovský úspěch – získání Oranžové stuhý České republiky roku 2017 za spolupráci se zemědělským subjektem v celostátním kole. Působivé vystoupení sudoměřských dětí k tomuto úspěchu nepochybně přispělo, spolu s úsilím ostatních občanů všech částí obce Čejetice.

Vážení hosté, přeji Vám proto, abyste na dnešním shromáždění prožili nejen dotek historie, ale i dotek přítomnosti. Dotek skutečnosti, že toto historické místo žije, že zde nezhynula zemědělská tradice našich předků, ani se nevytratilo povědomí o historii, ale obec zároveň plně žije současný život s jeho výzvami, radostmi i strastmi.

Děkuji za pozornost.

Mgr. Ivana Zelenková
starostka obce Čejetice

Promluva k účastníkům setkání k výročí bitvy u Sudoměře

Vážení účastníci tohoto setkání k výročí skonu muže v zásadním příkladného, jehož myšlenky a činy jsou dány, aby probouzely, rozněcovaly a udržovaly naše národní a křesťanské vědomí. Je Žižka popravdě mužem svatým, neboť svatost nelze lépe chápat než jako životní nasazení pro svůj domov a jeho obyvatele, pro své bližní v oděni Boží zbroje, jak ji popsal apoštol Pavel.

Napsal: *„Nevedeme svůj boj proti lidským nepřátelům, ale proti mocnostem, silám a všemu, co ovládá tento věk tmy, proti nadzemským duchům zla.“*

Proto vezměte na sebe plnou Boží zbroj, abyste se mohli v den zlý postavit na odpor, všechno překonat a obstát.

Stůjte tedy, opásání kolem beder pravdou, obrnění pancířem spravedlnosti, obutí k pohotovému službě evangelia pokoje a vždycky se štítem víry, jímž byste uhasili všechny ohně střely toho Zlého.

Přijměte také „přilbu spasení“ a „meč Ducha, jímž je slovo Boží“.

Nám tato biblická slova mohou připadat, že se týkají pouze duchovního zápasu jednotlivého člověka proti nepřátelství vnitřnímu a vnějšímu. Ale neměli bychom zůstat v tomto omylu. Doba Pavlova, doba Žižkova i doba naše vyžadují skutečné boje, v nichž by si bojovník Boží měl uvědomit, že nevede svůj boj proti tělu a krvi, ale proti duchům a mocnostem zla. Bezesporu je to také nezřídka boj, jenž se dotýká fyzického zachování na poli jednotlivců, národů i ras, jak to bohatě a nám nejbližší dokazují dějiny minulého století. A Jan Žižka založil a udržoval v témže duchu své Boží bojovníky. Dlouho úspěšně hájil ozbrojenou silou práva svého národa a svobodnou víru. Jeho boj byl spravedlivý, protože zlo ubližuje stále a nezmění se, nebude-li zničeno! To je nevyvratitelná skutečnost. Zlo totiž nelze atakovat láskou, neboť nikdy nepochopí její vlastní podstatu. A člověk nikdy nemůže nabýt odpuštění, jestliže zlo není vymýceno z jeho života.

S jakou upřímností si toto úsilí připomínáme? A stojíme vůbec o hodnoty z něho vyvěrající? Nebo snad jsme již podali ruku jiným hodnotám? Zajisté, výběr je široký. Avšak velice často se jedná o hodnoty mělké a zničující. Čím skutečně žije a pulsuje naše nitro?

Bylo to v den odhalení zdejšího ještě původního pomníku Žižkova před 140 léty, kdy dva velice smutné příklady pokrytectví, přetvářky, furiantství zde z Tábora se záhy dostaly do „Zrcadla naší národní společnosti“, které zkoumá klady a zápory naší české národní povahy. Tyto příklady se týkají „dvou měšťanských dlouhokabátníků“ a „občana, jenž počítá se k inteligencí“. Ti dva v rozhovoru dotýkají se skutečnosti, že Žižka nemá na hlavě přilbu. A výklad? „Žižka nebyl „fon“, nesměl tedy nosit přilbu. Arci, žádal o to k císaři pánu, ale ten mu to nepovolil, a proto se proti němu

Žižka vzbouřil. Inteligent v takzvaném dobrém vlastenčení se nechal slyšet, že Palacký idealizoval Žižku k povznesení a potěšení prostého lidu. „Ale my, kdož patříme k inteligenci národa, můžeme si povědět, jak to vlastně bylo – Žižka byl vynikajícím loupežným rytířem.“

Kam jsme postoupili v zušlechtění národního charakteru, jehož očišťují slova a skutky Husa, Žižky, Chelčického, Komenského...

I dnes jako bychom se chtěli omlouvat za dobu husitství, také slýcháme, a to od takzvaných příznivců Žižkových, že on byl vlastně „fon“, tedy šlechtic, aby mu tím byly přisouzeny současné, a ve většině mylné, kladné stránky, které jsou dnes přisuzovány tomuto historickému stavu. Ano, Žižka byl nejspíše zemanem, ale to jej neučinilo Žižkou. Spíše to, že vzešel ze zdravého českého selského jádra. A v podstatě zemanství vznikalo sloučením větších selských usedlostí, nebylo tedy důsledkem násilného zásahu, jemuž se v těch starých dobách říkalo zeměžroutství.

Dnes náš Žižka již helmu má, tak jako každý odíval se i on podle potřeby a možností. Sochař duchovního umění František Bílek prý nesl s velkou bolestí skutečnost, že tato Strachovského socha nemá ušlechtilý výraz tváře. Ano, záleželo mu na ušlechtilém výrazu tváře, protože ten prozrazuje opravdový vnitřní život, jenž nám má i umění zprostředkovávat. Proto nezapomeňme, nebezpečí hrozí nám, když se odějeme do pokryteckého hávu a ku svému prospěchu zatoužíme změnit obsah poselství, které k nám přichází od Božích proroků. Snaha zatlačit tyto lidi do dějinného pozadí a vykázat jim tam místo, odkud nemohou promluvit k naší současnosti, je opravdu nebezpečná pošelost.

Abych připomněl alespoň něco, co bez úsilí Žižky a jeho bojovníků by dnes nebylo již myslitelné, poukážu na skutečnost naší národní svébytnosti. Pravděpodobně již dříve, než k nám přišli s evangeliem, tedy křesťanskou zvěstí, Cyril a Metoděj, byly již činěny pokusy k pokřesťanstění obyvatel našeho území. Byly to však pokusy cizí, tedy nesrozumitelné a mnohdy násilné, proto nenašly ohlas, byť mezi lidmi, jejichž život byl i za dob pohanských blízky křesťanským ideálům. Teprve až laskavý přístup věrozvěstů Cyrila a Metoděje, kteří hlásali víru jazykem naším, vedl k vzestupu vskutku národní církve. K jejím kořenům, třebaže povětšinou jen bezprostředně citově, se vrátilo husitství.

Rovněž neméně významnou je skutečnost, že byla uchována národnost československá. Národnost tato však v období na počátku patnáctého století přidržovala se jen na vesnicích. A teprve Žižka a jeho soukmenovci vytrhli rodnou zemi ze záhuby a opět povznesli český život na celá staletí, ano až k dnešním dnům.

Za to se modlím, abychom byli poctiví ve slovech i činech a pravdu Boží hájiti se nebáli!

Mgr. Oldřich Horek
vikář a farář NO CČSH Tábor a Chýnov

Pozdrav starostky města Písku

Vážení a milí přátelé, dámy a pánové,

setkáváme se již tradičně zde v Sudoměři, abychom vzpomněli nejen 593. výročí jedné z nejslavnějších bitev, ale abychom si připomněli i význam fenoménu českých i evropských dějin pozdního středověku – význam husitské revoluce.

Husitství vyplňuje v českých dějinách více než jedno století a je právem považováno za jedno z nejspornějších, nejsložitějších a nejkomplikovanějších období celé české historie. Je zcela zřejmé, že to byla doba zásadních změn a zvratů, které dějiny našeho státu významně ovlivnily na mnoho desetiletí, snad i staletí.

A my Češi ji považujeme za jedno z vrcholných období naší historie a snad právě proto je až do dnešních dnů většinou národa považováno také za dobu nejslavnější.

A je nám velmi blízké hodnocení husitských válek Františkem Palackým, zakladatelem moderní historiografie, který chápal husitství spolu s celou českou reformací jako vrchol národních dějin.

„Nic nebylo jejich úmyslům vzdálenější než útok a válka; ne oni, ale jejich protivníci vyvolali krveprolití a hrůzy ničení. Oni byli první v Evropě, kdo ne pro pozemský majetek, ne pro světskou moc a vládu, ale na ochranu ohrožených nejvyšších lidských statků, práva na sebeurčení a svobody svědomí, jen z donucení sáhli ke zbraní a strašlivý dlouhý boj proti celému ostatnímu světu, který nezamýšlel nic menšího než jejich úplné vyhubení, nejen přijali, ale podivuhodně vítězně dovršili...“

František Palacký

(Čerpáno z internetu)

Mgr. Eva Vanžurová
starostka města Písku

Slovo k 593. výročí Jana Žižky

Vážené dámy a pánové, vážení hosté!

Stalo se již tradicí, že pietního aktu, kterým si připomínáme výročí úmrtí českého husitského vojevůdce Jana Žižky z Trocnova a Kalicha, se účastní i naši vojáci – příslušníci 251. protiletadlového raketového oddílu ze Strakonice.

Jan Žižka je jistě právem pokládán za nejvýznamnějšího českého husitského válečníka a vojevůdce. My vojáci jej vnímáme jako schopného velitele, který obohatil vojenské umění o množství do té doby neznámých prvků.

Jmenovat můžeme například defenzivní taktiku v podobě takzvané vozové hradby. Jedním z prvních střetnutí, kde Žižka použil tuto taktiku, byla právě bitva zde u Sudoměře. Do historie se následně zapsala jako první větší vojenské vítězství husitů.

Jana Žižku lze považovat i za vynikajícího стратега, který dokázal při svých vojenských taženích mistrně využít výhodu terénu, moment překvapení při nečekaném přepadu, léčky a podobně. Dalším z jeho progresivních počinů bylo také vytvoření profesionalizovaných armád, které byly členěny na nižší organizační celky a byly schopné vzájemně spolupracovat nebo plnit samostatné úkoly.

Na vítězství husitských bojovníků se do značné míry podílela i obrovská sebedůvěra, tedy přesvědčení, že jsou Božími bojovníky, které jim Žižka dokázal vnuknout.

Pro nás, příslušníky Armády České republiky, představuje Jan Žižka výraznou a inspirativní osobnost. Dokazuje nám, jak důležitá je vojenská taktika a strategie, která mnohdy sehrává více rozhodující úlohu než početní převaha. Připomíná nám, jak důležité je odhodlání vojáků, jejich soudržnost, jednota a schopnost takzvaně táhnout za jeden provaz.

Dámy a pánové, děkuji za pozvání na dnešní akci a věřím, že přítomnost vojáků je důkazem toho, že Armáda České republiky je v tomto regionu vnímána jako schopný a spolehlivý partner.

Děkuji Vám za pozornost.

Mjr. Lukáš Málek

představitel 251. protiletadlového raketového oddílu ze Strakonice

Zdravice vojenského kaplana

Téma letošního setkání je „Jan Žižka v paměti míst Čech a Moravy“. Přiznávám se opět po roce k nevědomosti o fenoménu Žižka, ale určité předpochopení či znalost obecných reálií husitské občanské války mi vnuká ideu k zamyšlení.

Pokud bych měl spojoval Jana Žižku s místy v naší vlasti, pak by to byla dobytá města, vypálené kláštery a duby, na kterých věšel neposlušné vojáky nebo kolemjdoucí, kteří se neztotožnili s ideou husitství. Co čekat od středověku a vojáků, kteří se neřídili Ženevskými konvencemi.

Ostatně, co čekat i dnes od války? Že ušetří města, vesnice či přírodu a vše živé, co tato místa obývá? Otisky války jsou smutné: Guernica, Coventry, památník míru v Hirošimě, WTC v New Yorku, Kábul či Rakka.

Naše kolektivní svědomí neošidí ani obraty jako „mírové operace“ nebo „humanitární bombardování“. Se smíšenými pocity můžeme stát na bojištích pod monumentálními sochami vojevůdců v hrdých pózách.

Existuje snad někde obraz, plastika či socha Jana Žižky, jak klečí a modlí se za své nepřátele podle slov evangelia? A přitom bych si tolik přál, aby místa bitev minulosti i dneška doprovázely výjevy i slova: „Bratře, odpusť, že jsem stál se zbraní proti tobě, že jsem usiloval o tvůj život, že i ze mě vyhrzela ničivá síla nakumulované nenávisti, závisti, a chtivosti.“

Co je člověk člověkem, nežije v klidných pokojných ideálních vztazích. Od doby Kaina a Ábela se vzájemně hubíme. Vítězství jednoho a porážka druhého je naší společnou ostudou. Válka je vítězstvím ďáblovým. Jaké štěstí, že máme naději na Boží království a že jediným vítězstvím, kterým se máme chlubit, je velikonoční a eschatologický triumf Božího beránka.

Kéž do budoucna každý z nás vynakládá více energie na předcházení konfliktů a budování míru. Kéž nepřidáváme místům naší země další jizvy, kéž je spojujeme spíš se zahradníky, umělci, duchovními, než s válečníky a dobyvateli.

Mgr. Petr Šabaka

zástupce velení 31. pluku radiační, chemické a biologické
ochrany v Liberci, vojenský kaplan

Odkaz české reformace

Hledaj pravdy, slyš pravdu, uč se pravdě, miluj pravdu, prav pravdu, drž pravdu, braň pravdy až do smrti.“

Jan Hus

Na český národ často je a bylo pohlíženo jako na ateistický, kacírský, dokonce antiteistický. Ovšem každý, kdo se seznámil s dějinami českých zemí a zároveň sleduje intelektuální život v dnešní České republice, chápe, do jaké míry je toto tvrzení mylné. A to navzdory skutečnosti, že lidé začínají v globalizovaném světě technologií, šumu na sociálních sítích i mediálních diskusí vnímat odlišně, ztrácet původní etické postoje. V opozici k těmto změnám dosud přetrvávají stěžejní rysy naší národní mentality: snaha o nezávislost a objektivní zhodnocení faktů, zvědavost, racionalita, pozitivní flexibilita myslí, touha dobrat se Husem vyznávané pravdy. Nikoliv snad nezpochybnitelného paradigmatu, ale svobodného, individuálního přístupu k víře i poznání všech věcí.

M. J. Hus neusiloval pouze o reformu církve, ačkoli byl v první řadě mužem, který svůj život zasvětil a obětoval náboženské nápravě. Hledal změnu v morálních hodnotách, v chování lidí, v sociálním nastavení společnosti. Věnoval se i českému jazyku. Je do značné míry jeho zásluhou, že čeština představuje bohatý a efektivní nástroj komunikace, schopný překladu z jakéhokoli jiného jazyka. Uvažoval jako vědec, jímž v dobovém kontextu vsutku byl. Jedno souvisí s druhým... Bez osobní morálky a zodpovědnosti, bez spravedlivého narovnání uvnitř komunity, zušlechtěného národního jazyka, který dovolí přiblížit si průběh bohoslužby, studovat Písmo i dosahovat vzdělanosti, je cesta k Bohu zatarasena překážkami. Významnou roli ve vnitřní stabilitě jednotlivce nese rovněž vlastenectví...nikoli však nacionalismus.

Podle slov Tomáše Garrigua Masaryka nás ohrožuje nacionalismus především směrem dovnitř, do našich vlastních řad. Vyvolává v nás pocit malosti, ublíženosti, ale také zbytečného flagelantství a syndrom stálého ohrožení, který působí kontraproduktivně: odebírá nám energii a schopnost konstruktivního kritického pohledu. Ale není to vše v přímé opozici k hodnotám, které se česká reformace, zrozená z idejí husitství, snažila prosadit? Odhodlané národní sebevědomí v tom nejlepším slova smyslu, vzdělanost, ušlechtilost,

pozitivní přístup k životu, duševní vyrovnanost a rozumná tolerance nás měly provázet na specificky české cestě.

Je otázkou, zda by se náš národ a jeho dějiny formovaly tak, jak tomu bylo, kdybychom z minulosti vyčlenili Husův odkaz a bratrský náboženský ideál. Husův duchovní odkaz se promítl do evropského protestantského hnutí, zdůraznil potřebu společenské rovnosti a práva na individuální hledání víry. Pozorujeme, že mnohé z Husových myšlenek odpovídají moderním zásadám demokracie, humanity a sociální spravedlnosti. Ovšem je tomu tak, protože kořeny dnešní demokracie a lidských práv směřují až ke kázáním v kapli Betlémské a k husitskému boji za sebeurčení. Reformace člověka, nezaměnitelné bytosti obdařené rozumem, citem a sebereflexí, musí vyústit do reformy společenského řádu. Ale to vše by ztratilo smysl, kdyby nebylo provázeno vírou v Boha... která tvořila bázi našeho národního obrození.

Není třeba lpět na jednotlivostech Husova učení, nepodstatných subjektivitách ovlivněných Mistrovou povahou a reáliemi pozdního středověku. Důležitá je Husova náboženská a mravní opravdovost, svědomí víry, oddanost pravdě, setrvalost v přesvědčení, k němuž se dobral. To je i významem reformace. A právě česká reformace, která vycházela z odkazu Mistra Jana Husa a evropské reformační snahy předešla o dobrých sto let, položila základy české duchovní kultury nové doby. Do historie vstupuje s reformací i prezence našeho národa v jednotě idejí, humanity a etiky: morálky, která je dnes čímisi zbytným a téměř bláhovým.

Jestliže ideálem globálního soužití a současně i řešením současných krizí je koexistence všech čestných a mírumilovných, ale nikoli pasivních lidí bez ohledu na jejich původ – tak jak položil tuto představu Ježíš Kristus ve svém kázání na hoře, znamená to, že se máme vzdát své národní podstaty? Česká reformace představovala v historickém kontextu morální vrchol našeho národa, středobod obsahující podstatu naší národní identity. Z něho se odvíjel osud Čechů v dějinách.

Sledujeme-li pozorně světové dění zjitřené změnami společenskými, technologickými a klimatickými, hledáme-li odpověď na výzvy a traumata postmoderní éry, pochopíme, že přišel čas k formování nových etických a filosofických jistot. Musíme se ptát po úloze náboženství, smyslu našeho češství, po vlivu politiky na osobní svědomí a víru, na poctivost a jednoznačnost našich

postojů. Východiskem nesmí být rozpor nebo kompromis, ale harmonie, jak po ní prorocky volal Jan Amos Komenský. Vyrovnání mezi smířlivostí a rozhodností, mezi sakrálním a profánním, mezi zájmy jednotlivce a prospěchem dané společnosti... možná celého lidského společenství.

Avšak jádrem tohoto pátrání po harmonickém a vyváženém stavu a úsilím dosáhnout ho může být jen jediný faktor, ten, který nám předal Mistr Jan Hus a celý fenomén české reformace: obrození člověka samotného, oné nejmenší a nejdůležitější jednotky pozemské civilizace...

PhDr. Františka Vrbenská
spisovatelka

Príspevky

Boží bojovník a rytíř doby středověku Jan Žižka

Každoročně se setkáváme v místech, kde probíhala v dávné minulosti bitva u Sudoměře, kde Jan Žižka uplatnil své vojenské schopnosti a získal svůj věhlas. Tento středověký bojovník je historickou postavou – člověkem, který má své světlé stránky i stíny.¹ Avšak tato postava historie – doby drsného středověku – se stala nepřehlédnutelným symbolem statečnosti, pevnosti a neústupnosti, jak to uměleckým způsobem dokládá i kamenná mohyla u Sudoměře zasazená do jihočeské krajiny.

Husitský kronikář Vavřinec z Březové, který osobně Jana Žižku znal, jej označuje za přímého a statečného bojovníka. „...byl nad obyčej smělý, statečný a udatný“.² Žižka byl mimořádný stratég, který dokázal zvítězit i proti přesile. Nezakládal si však jen na svém vojenském umění a zkušenostech, ale projevoval svoji pevnou víru a zbožnost středověkého křesťanského rytíře. V dopisech uvádí, že když vedl boje na straně slabších a méně početných bojovníků, tak Boží přízeň mu dopřála zvítězit. V listě svolávajícím sjezd do Německého Brodu připomíná v úvodu: „Dobrodiní Pána našeho všemohúcího, jenž jest nám mnoho pomáhal i vysvobozoval od nepřítel velikých, jakož jest ráčil učiniti u Brodu Německého moc svou a ukázal nad nepřáteli svými, že sám za nás ráčil bojovati.“³ V Žižkově tzv. vojenském řádu je vyslovena prosba spoléhající na Boží pomoc: „Aby Pán Buoh všemohúcí nám i vám ráčil svú pomoc dáti i zvítěziti nad nepřáteli svými i našimi, a za nás i s vámi bojovati svú mocí a neodlučovati nás od své svaté milosti.“⁴

- 1 Z literatury o Janu Žižkovi: SAKAŘ Vladimír, *Jan Žižka. Náš bratr věrný*. ČČSH Praha 2002; ČORNEJ Petr, *Jan Žižka ve velkých a malých dějinách (Příspěvek k interpretaci narativních pramenů husitské doby*. In: Husitský Tábor Supplementum 3. Sborník Husitského muzea Tábor 2007, s. 39–60; VYBÍRAL Zdeněk, *Jan Žižka. O tábořském hejtmánovi a husitském vojevůdci*. Tábor 2014.
- 2 *Vavřince z Březové Kronika husitská*. K novému vydání upravil Dr. Ant. DOLENSKÝ. Praha 1940, cit. s. 27.
- 3 *Výbor z české literatury husitské doby*. Svazek první. K vydání připravili Bohuslav HAVRÁNEK, Josef HRABÁK, Jiří DAŇHELKA a spolupracovníci. Nakladatelství Československé akademie věd, Praha 1963, cit. s. 50.
- 4 *Listy dvou Janů*. K vydání připravili a poznámkami opatřili Anna CÍSAŘOVÁ KOLÁŘOVÁ a Jiří DAŇHELKA. Praha 1949, cit. s. 206.

Jan Žižka je spojen s jižními Čechami, a zvláště s městem Tábor. Pro toto husitské město a jeho ochranu dal k dispozici své nebyvalé vojenské schopnosti a umění. Žižkovo tábořské období se váže na roky 1420 až 1422. Žižkovo vojsko té doby se opíralo jen zčásti o profesionální bojovníky, ale bylo tvořeno mnohými dobrovolníky z jihočeských vesnic a měst.⁵

Jan Žižka město Tábor chránil, bojoval za něj, a přesto se s ním později rozešel, přesněji řečeno s tábořskými duchovními.⁶ Dostal se do sporu s Mikulášem z Pelhřimova, vlivným tábořským knězem a teologem.⁷ Ten vytýkal Žižkovi nesmiřitelnost a tvrdost, s jakou vedl bitvy. Nejen pražští univerzitní teologové jako Jakoubek ze Stříbra, ale i tábořští kněží a bohoslovci jako právě Mikuláš z Pelhřimova stavěli do popředí duchovní boj, a nikoli tělesný.⁸ Kněží také neměli užívat zbraně a vybízet k boji.⁹ Tento postoj, kritizující způsob vedení nelítostného boje, který nebyl samozřejmě jen na straně polních vojsk, se v radikální podobě později vyskytuje v pacifistickém učení Jihočecha Petra Chelčického.¹⁰

Žižka se z jižních Čech a z Tábora přemístil do východních Čech, kde měl přátele z řad kališnické šlechty. Východočeští husité zvaní Orebité mu byli v pojetí Božích bojovníků bližší, zvláště kněz Ambrož z Hradce Králové.¹¹ Ten byl inspirován Starým zákonem – jeho pasážemi o vedení boje proti nepřátelům, jak je to popsáno v knize Deuteronomium.¹²

Naproti tomu Jakoubek ze Stříbra i Mikuláš z Pelhřimova své názory po příkladu Jana Husa¹³ opírali o Nový zákon, o Ježíšovo kázání na hoře a o přikázání lásky vůči nepřátelům.¹⁴ Ve svém výkladu pátého přikázání Desatera Hus argumentuje příkladem Krista: než se dopustit v sebeobraně zlého činu, je lepší násilí ustoupit a strpět

- 5 ČORNEJ Petr, *Žižkovi bojovníci*. In: *Světlo a stíny husitství (Události – osobnosti – texty – tradice) Výbor z úvah a studií*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2011, s. 156.
- 6 NOVOTNÝ Robert, *Polní vojska*. In: *Husitské století*. Pavlína CERMANOVÁ, Robert NOVOTNÝ, Pavel SOUKUP eds., Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2014, s. 131–132.
- 7 CERMANOVÁ Pavlína: *Mikuláš Biskupec z Pelhřimova*. In: *Husitské století*, s. 107.
- 8 ČORNEJ Petr, *Jan Žižka (Pokus o charakteristiku)*. In: *Světlo a stíny husitství*, s. 147.
- 9 Srov. URBÁNEK Rudolf, *Lipany a konec polních vojsk*. Melantrich Praha 1934, s. 89–96.
- 10 BOUBÍN Jaroslav, *Petr Chelčický. Myslitel a reformátor*. Vyšehrad Praha 2006, s. 73–75.
- 11 MOLNÁR Amedeo, *Žižkův kněz*. Kostnické jiskry 1988, č. 26–31.
- 12 Srov. Dt 20,1–4.10–16.
- 13 V Husových spisech není žádný přesvědčivý podklad pro domněnku, že Hus byl zastánce válek a vojenského tažení. Můžeme u něho nalézt jen jistý souhlas k obranné válce (Srov. FUDGE Thomas A., *Kde je v husitských válkách Jan Hus?* In: *Jan Hus, husitství a husitské války*. Daniel SOUKUP – Matouš JALUŠKA (eds.) Akropolis Praha 2016, s. 24–25).
- 14 URBÁNEK Rudolf, *Lipany a konec polních vojsk*, s. 92.

je.¹⁵ Křesťan vede především duchovní boj.¹⁶ Připuštění vedení tělesného boje je možné jen v krajním případě v situaci ohrožení a nutné obrany.¹⁷

Tyto úvahy vycházející z Bible a složité etické otázky nic neubírají na významnosti postavy Jana Žižky z Trocnova. On byl především profesionální voják. Usiloval o vytvoření profesionální armády. Tuto svou představu započal v jižních Čechách jako tábořský hejtman a rozvinul ji ve východních Čechách, kam odešel na počátku roku 1423. A až do konce svého života – 11. října 1424, kdy umírá, se zasazoval jako středověký rytíř a statečný bojovník o prosazování a uchování programu husitské reformace.

ThDr. Tomáš Butta
patriarcha Církve československé husitské

15 HOMOLKOVÁ Milada, *Jan Hus a páté přikázání*. In: *Jan Hus, husitství a husitské války*, s. 59.

16 Obsahem duchovního boje je zápas s pokušením a vzdorování hříchu. Tento boj zavazuje dostát požadavkům ctnostného křesťanského života (SOUKUP Pavel, *Svatá válka v představách husitských mistrů*. In: Husitský Tábor Supplementum 3. Sborník Husitského muzea Tábor 2007, s. 283.)

17 *Srov. Jakoubkovo kázání O válkách*. Překlad A. Molnára, ThPř Křesťanské revue 1967, s. 17–24; 33–36.

Vojevůdcova velikost

Ve středu před svatým Havlem, 11. října 1424 umírá v ležení u Příbyslavi asi čtyřiašedesátiletý nikdy neporažený hejtman polních vojsk a v té době vlastně nekorunovaný král Čech Jan Žižka z Trocnova. Dobový letopisec napsal, že „roz nemohl se nemocí smrtnelnou od hlíz“, což přirozeně zavdalo důvod k dohadům moderních historiků, cože to bylo vlastně příčinou Žižkovy smrti. Nechme teď stranou dohady, na co vlastně nejslavnější husitský vojevůdce zemřel, zda příčinou jeho skonu byl mor, nedostatečná hygiena v polním ležení nebo zda ho kdosi otrávil. Raději se podívejme, co o něm vlastně víme, jaký byl a jak se jevil dalším generacím. Upřímně řečeno, víme o něm pramálo. Předcházejících zhruba šedesát let jeho života je zahaleno mlhou dohadů a nejasností. Opravdu se narodil v trocnovské tvrzi, skutečně byl lapkou a později v královských službách? Kde si osvojil svoje vojevůdcovské schopnosti? Stačila k tomu jediná velká bitva u Grunwaldu, v níž bojoval v polsko-litevském vojsku?

V hodnověrných zprávách se Žižka objevuje až 30. července 1419, kdy se účastní útoku stoupenců odkazu Jana Husa na Novoměstskou radnici, tedy na samém počátku husitské revoluce. Od toho okamžiku se ocitá na scéně dějin a odchází z ní až svou smrtí. Těch pět let je vyplněno válkami a bitvami, vesměs vítěznými, ale také spory, v nichž vystupuje jako přísný a zásadový zastánce „božích pravd“ a neváhá tvrdě udeřit na ty, kdo jednotu husitů rozvracejí a oslabují. Je v něm cosi starozákonního, je-li třeba, nezná slitování, je vojákcky přímý a vždy si stojí za svým, za svou představou Boží pravdy.

Pozdější generace historiků a vykladačů dějin si s ním občas nevěděly rady. Jednou z něho dělaly paliče a vraha, přímo ďábla v lidské podobě, jindy ho vynášely na piedestal jako jednu z největších osobností českých dějin. Byl představován jako horoucí vlastenec nebo v době poměrně nedávné jako první komunista. Samozřejmě to byly výklady poněkud směšné, vždyť nacionalismus a komunismus jsou ideovými dítkami až první poloviny 19. století. Žižka nebyl horoucím národovcem, protože takové pojmy byly v jeho době zcela neznámé a k vyhánění Němců z Čech docházelo nikoliv snad proto, že to byli Němci, ale protože to byli většinou katolíci a nepřátelé kalicha. Stejně tak Žižka neusiloval o rovnost všech lidí a společné vlastnictví, byl synem své doby a blouznění chiliastů typu Kániše či Húska o příchodu tisíciletého Kristova království považoval za nebezpečný blud. Ostatně teologické spory byly jeho jednoduchému vojákcky přímému uvažování vzdáleny a jak je známo, pro spory s kněžími raději Tábor opustil.

Co nám však z Žižky zůstalo, je jeho životní příklad. Příklad neohroženého muže, který v pravý okamžik dokáže uchopit meč a stát si za svým, za svou vírou, za „Boží pravdou“, za tím, zač podle jeho názoru stojí bojovat. S malým necvičeným houfem se postavil nepřítelům kalicha u Sudoměře, vítězně vzdoroval křižákům na Vítkově, přelstil je u Kutné Hory a rozdrtil u Německého Brodu a těm, kteří ho pro-

hlásili za zemského škůdce, ušetřil výprask u Malešova. Mohl bych vyjmenovávat další bitvy, šarvátky a šrůtky, z nichž vždy vyšel vítězně. A právě tato jeho vítězství nás ještě po mnoha staletích posilovala v dobách nejtěžších a v pověstech pak nahrazoval či doplňoval svatého Václava v čele blanického vojska. Byl důkazem toho, že počtem malý český národ může být národem vítězným, ukazoval, že zlu se má vždycky vzdorovat a že stojí za to hájit „boží pravdu“ stůj co stůj.

A tak, mám-li po staletích hodnotit Jana Žižku, slepého hejtmana, a napsat, jaký doopravdy byl, mohu vyjádřit jediné a to sílu jeho příkladu. Už asi těžko kdo z historiků dokáže přesně charakterizovat tohoto husitského vojevůdce, vysvětlit, proč dával vypalovat kláštery a hrady, proč se choval často krutě nejen k nepřátelům, ale i ke svým druhům. Může leda konstatovat, že středověk byl už prostě takový. Ale už navždy pro nás Žižka zůstane někým, kdo nám přes vzdálenost minulosti vzkazuje, že i ve zdánlivě bezvýchodné situaci se dá bojovat a zvítězit, že jsme-li přesvědčeni o správnosti svého boje, musíme umět za tuto víru pozvednout meč. V tom bude Jan Žižka z Trocnova a z Kalicha stále veliký.

Ing. Jan Bauer
spisovatel

Po stopách Jana Žižky

(úvaha nad připravovaným dokumentárním seriálem pro televizní stanici CS film)

Mrazivý vítr skučel 25. března mezi rybníky Markovcem a Škaredým, koně neklidně pofrkávali a muži svírali zkřehlé prsty kolem ratišť kopí a sudlic. Praporec s rudým znamením kalicha se divoce zmítal pod nízko letícími mračny zachmuřeného nebe. Na krajní vůz, označený hejtmanskou zástavou, vystoupil vousatý muž v dlouhé šubě, kožešinové čepici a s černou páskou přes oko. Jediným zdravým okem přehlédl budoucí bojiště a šikující se jezdecké řady nepřátel, obávaných „železných pánů“...

Ne, nepřenesli jsme se strojem času do roku 1420, neboť pár zneklidňujících prvků kazí iluzi: Boží bojovníci se zahřívají horkou medovinou z plastových kalíšků a pořizují si pamětní snímky digitálními fotoaparáty. Velký hejtman sice dorazil k Sudoměři, jak se sluší a patří přímo z Plzně, ale jeho občanské jméno zní Jiří Kunát.

Naši kameramani odvážně vstupují mezi šikující se vojska, uhýbají cválajícím koním a letícím šípům a málem také schytají nějakou tu ránu husitským cepem... Velkou rekonstrukci první slavné Žižkovy bitvy u jihočeské Sudoměře pořádá už pravidelně bojové historické sdružení Plzeňský landsfrýd, ale my jsme sem tuhle dubnovou sobotu vyrazili natočit první záběry chystaného dokumentárního seriálu.

Jan Žižka býval mým oblíbeným hrdinou už od klukovských let – i když tehdy nám ho ve škole prezentovali v podobě přibarvené dobovou komunistickou ideologií, znali jsme ho ve Štěpánkově podání z Vávrových filmů. Rád jsem četl Jiráskovy romány Proti všem a Mezi proudy. A především jsem trávil se Žižkou část každých školních prázdnin, neboť jsem měl babičku a dědu ve městě Táboře a denně jsem tam chodíval na náměstí kolem jeho sochy. Spletité tábořské uličky dýchaly atmosférou těch dávných časů a jako by v nich dosud dřímala ozvěna chorálu „Kdož jsú Boží bojovníci“. S klukovskou partou jsme si rádi hráli na husity, ale nikdo nechtěl dělat křížáky, kteří budou bití!

Během dalších let jsem byl svědkem toho, jak se proměňovaly názory na Jana Žižku. Jednou ochránce chudého lidu a málem komunistický stratég, vzápětí zase náboženský fanatik, tu příkladný vlastenec a obránce českého jazyka, a jindy zase loupežník, zákeřný terorista, ničitel památek a masový vrah... Tolik protikladných přívlastků, tolik bezvýhradného obdivu na straně jedné a vzteké nenávisti na straně druhé!

Jenže pod všemi těmi nálepkami byl člověk se svými city, emocemi, s nelehkým osudem a hlubokou vírou v Prozřetelnost Boží. O mnohém svědčí jeho osobní dopisy, které sice diktoval písařům, kteří je přizdobili typickými dobovými obraty korespondenčního slohu, ale přesto jimi prosvítá jeho myšlenkový svět – a svědčí to o člověku, který bytostně toužil nastolit v té hrozně době čestný a spravedlivý řád. Jak třeba zapíráhá „všechny bratrské obce, pány i rytíře“, aby se sešli na sněm do Německého Brodu a vzali tady v potaz „radu chudých i bohatých“, aby se na místě, kde jim dal Bůh slavně zvítězit, káli ze svých hříchů, neboť svými hádkami, rvač-

kami, kyselostmi, nenávistmi, zradami, pomluvami, podvody a loupežemi si sami přivodili mnohé nesnáze, jimiž je teď Bůh trestá. A podpisuje se tentokrát nikoliv jako obvykle „správce lidu táboorského v naději Boží“, ale velmi pokorně „sluha nestatečný v naději Boží“.

Pozoruhodným svěděním o lidskosti je osobní Žižkův dopis husitské radě města Domažlic, neboť se na něj obrátila jakási vdova se stížností, že jí vojáci pobrali všechno živobytí, dokonce i peřiny, a ona teď nemá se svými dětmi „kam by hlavu složila“. Žižka připomíná domažlickým bratřím Kristův příklad a přikazuje, aby jí všechno neprodleně vrátili a postarali se o ni.

Za jiných okolností dovedl být ovšem nemilosrdný, ba až krutý. Když se ho někdo snažil oklamat, protivil se mu nebo se choval jako hlupák, Žižka dovedl vybuchnout cholerickým záchvatem vzteku. Je známo, jak nesnášel náboženské extremisty a fanatiky; když před tažením na Beroun jakýsi kněz prohlásil, že vojsko nepůjde tam, kam chce bratr Žižka, ale pouze tam, kam jim ukáže Bůh, Žižka ho na místě před nastoupenými šiky zfackoval. Nikdo si už netroufl mít další námitky. Víme, jak zatočil se sektou adamitů. Ale není pravda, že je nechal rovnou upálit. Zřídil pro ně jakýsi internační tábor v Klokotech (nemohl je vodit do Tábora, odkud je před časem nechal vyhnat) a tam je po několik týdnů táborští kněží přesvědčovali o jejich omylu a poblouznění. Mnozí z adamitů odvolali své bludy a požádali o návrat mezi bratři. Jen několik nejzatrvelejších, v čele s Janem Kánišem, odmítlo usmíření s tábořskou obcí a bylo upáleno.

Často je také Žižkovi vytýkána „zrada“ spáchaná na Diviši Bořkovi z Miletínka, kterého poslal na vojenskou výpravu na Moravu a mezitím se svými přívrženci obsadil jeho město Hradec Králové. Rozčileného hejtmana Bořka, jenž se urychleně vrátil, aby bránil své pozice, porazil v bitvě. Byla to první bitva mezi husity a zapříčinila krvavý svár, jenž vrcholil bitvou u Lipan, v níž právě Bořek z Miletínka, jako velitel „zemského vojska“, dokonal svou pomstu a lstí krvavě zničil polní vojska táborů a někdejších Žižkových „sirotků“.

Každý člověk je neopakovatelným obrazem, skládaným z různobarevných plošek jako mozaika. Najdou se tam střípky zářivé i temné. Žižkovu povahu bychom mohli lépe pochopit, kdybychom blíže poznali průběh jeho života. Jenže tady nastává určitá potíž. Na první pohled se zdá, že Jan Žižka z Trocnova (později se psával raději z Kalicha, podle nového hradu, který si nechal zbudovat v severovýchodních Čechách) je osoba všeobecně známá. Jenže ve skutečnosti toho o něm víme velmi málo! Průběh Žižkova života se nám ztrácí v mlhách nejistot, dohadů a různých hypotéz. Vůbec netušíme, co bylo motivem k jeho, někdy až překvapivě nečekaným, rozhodnutím. A tak mě napadlo, že by stálo za pokus ukázat místa spjatá s vojevůdcovým životem a nadhodit některé „záhady“ a sporné otázky.

Přesněji řečeno, na tenhle nápad mě poprvé přivedl spisovatelský kolega Jan Bauer. Když jsme v jižních Čechách společně natáčeli různá témata pro můj pravidelný televizní pořad *Magazín záhad*, došlo samozřejmě i na zmínky o Žižkovi. Oba už jsme se s ním vyrovnávali ve své tvorbě. Jan Bauer rozvinul ve svých novelách

několik záměrně provokativních hypotéz, spojených s úkolem Jana Žižky jako „šéfa tajných služeb“ na dvoře krále Václava IV., včetně toho, že byl nasazen králem jako „záškodník“ na území Rožmberků, že při slavné novoměstské defenestraci přišel z pověření krále hájit konšely, ale když zjistil situaci, přidal se k útočníkům, anebo nejbáznivější autorský nápad, že skutečný Žižka padl v Polsku v boji proti řádu německých rytířů a později se za něj vydával jeho syn, který ve skutečnosti viděl na obě oči a pásku nosil jen jako součást masky...

No, držíme se raději při zemi! I já jsem učinil Žižku jednou z důležitých postav své románové trilogie o druhé manželce krále Václava IV. Žofii Bavorské. V románech Kacířská královna a Meč pro královnu jsem se snažil vylicit Žižku jako starého vojenského veterána, trochu nedůtklivého bručouna, skrývajícího pod drsnou slupkou něžný cit k dceři, která mu zůstala na starost po manželčině smrti. Žižka je rozčilen, když se dozví, že dcera podlehla vlivu blouznivých kazatelů, svolávajících poutě na hory. Je mu líto těch bezbranných idealistů, hlásajících všeobecnou lásku a sbratření; bojí se, že budou hrubou silou zmasakrováni „nepřáteli slova Božího“, ale na druhou stranu, že mohou být i zneužiti k politickým cílům různých ambiciózních vůdců. Nakonec právě kvůli těmto obavám se přidá na jejich stranu, i proti královně Žofii, ke které měl sympatie jako k ochránkyni Husovy památky.

Každý z nás tak nějak v duchu viděl svého Žižku. Diskutovali jsme o něm s Honzou Bauerem před nějakým časem ve Vodňanech na jeho chalupě, na kožešinách u planoucího krbu, a popíjeli k tomu lahodně trpké víno ze středověkých pohárů. A Honza Bauer tehdy jako první vyřkl nápad, že bychom se mohli společně vydat po Žižkových stopách a celou tu anabázi zachytit na filmovou kameru, udělat dokumentární seriál, mapující Žižkův život a kladoucí znepokojivé otázky, které s jeho životem souvisí.

Téma Žižka jako by právě nyní „viselo ve vzduchu“. Osvědčený režisér akčních filmů Petr Ják se chystá letos zahájit natáčení historického velko filmu o „loupežnickém a žoldnéřském mládí“ Jana Žižky. Bude to snad velkolepé, s americkým producentem za zády a s hollywoodskou hvězdou v hlavní roli. Dá se předpokládat (a ti, co měli možnost číst scénář, to potvrzují), že to bude žánrově něco mezi „Statečným srdcem“ a „Robinem Hoodem“.

My samozřejmě nemůžeme ani snít o tisícihlavém, dokonale vyzbrojeném a vycvičeném komparsu. Ale můžeme využít nadšenců ze středověkých bojových skupin, kteří ve volném čase rekonstruují různé bitvy, předvádějí husitské způsoby boje z vozové hradby nebo techniku dobývání opevněných měst a hradů. Chtěli bychom totiž vytvořit dokument s inscenovanými vstupy, s dobovou atmosférou a kostýmovanými protagonisty.

Právě během natáčení bitvy u Sudoměře, která bude vlastně až pátou epizodou seriálu, jsme navázali kontakt s představitelem Žižky Jiřím Kunátem. Není to sice herec, ale má skvělé charisma – ačkoliv dámy tvrdí, že je patrně mnohem mladší a hezčí než byl skutečný drsný válečník Žižka. Antropologickým průzkumem údajných (ale velmi pravděpodobných) zbytků Žižkovy lebky se totiž odborníkům podařilo podle zarůstajících poranění kosti zjistit, že v chlapeckém věku, zhruba tak v 10–12 letech,

utrpěl Žižka ránu (patrně mečem) šikmo přes levou část obličeje: ten úder mu naštlípl lebeční kost, vyrazil oko a roztal tvář. Žižka tedy měl kromě pásky přes prázdný oční důlek ještě křivě srostlý nos, jizvu na tváři a v důsledku toho i povislý koutek. Skutečně tedy do určité míry jeho vzhled odpovídal oně podobě divokého loupežníka, který v karikaturně přehnané podobě zdůrazňovaly portréty z doby baroka. Nejvíce se blížila jeho skutečné podobě malá reliéfní hlavička z výzdoby tábořské radnice, použitá kdysi na československé bankovce v hodnotě 25,- Kč.

A tak jsem byl pověřen připravit scénář dokumentárního seriálu Jan Žižka z Trocnova. Rozvrhl jsem ho zhruba na třináct půlhodinových částí. Hlavním kameramanem a střihačem bude můj osvědčený spolupracovník Jiří Jerry Fišar, já s kolegou Bauerem se jako diskutující a otázky kladoucí průvodci vydáme po Žižkových stopách, abychom odhalili tajemství, zakrývající jeho jednotlivé životní etapy. Už samo Žižkovo zrození je plné záhad a nejasností, nevíme přesně, kde se pohyboval ve svém mládí, jakou úlohu hrál na dvoře krále Václava IV. a jak se dostal do kontaktu s husitským hnutím. Jak ve skutečnosti proběhla slavná bitva na Vítkově? Proč se Žižkovi znechutil Tábor? Zradil Žižka svého druha, vůdce Orebítů Bořka z Miletínka, zmocnil se Istí jeho města Hradce Králové a učinil si z něj úhlavního nepřítele? Jak vypadal jeho soukromý hrad Kalich? Byl Žižka po zranění u hradu Rábí opravdu slepý? Zahynul přirozenou smrtí, nebo se stal obětí úkladné vraždy? To jsou jen některé z otázek, na něž budeme hledat odpověď. Každý díl seriálu přinese nějakou ústřední „záhadu“ ze Žižkova života.

Kromě živého rozhovoru na památných místech budou použity staré kresby, mapky, muzejní předměty, ale také trikové scény a kostýmované bojové střety, včetně dobových obrazů života ve vojenských táborech, hradech a středověkých městech. Natáčet se bude v průběhu celého roku 2018.

Zatím máme vytipována tato místa natáčení:

1) Trocnov

- legenda a skutečnost Žižkova zrození, dvě tvrze v Trocnově a nalezení jejich ztracených základů, původ jeho přezdívky Žižka...

2) Jihočeské lesy, Prachatice, Budějovice, Krumlov, Zvíkov

- osudy mladého Žižky, loupežnický život chudé šlechty, hrozba šibenice a královská milost, služba v Polsku a účast v bitvě s řádem německých rytířů u Grunwaldu...

3) hrad Žebrák, Praha (Betlémská kaple, Karlovo nám., kostel P. Marie Sněžné, Novoměstská radnice, Nový hrad u Kunratic)

- Žižka jako člen královské ochranky, jeho vtažení do husitské vzpoury...

4) Praha: Vyšehrad, Karlův most, Malá Strana, Pražský hrad

- první pokus husitů pod vedením Mikuláše z Husí a Jana Žižky ovládnout Prahu, boj s žoldnéřským vojskem královny Žofie, znechucený odchod z Prahy...

5) Plzeň, Nekmír u Plzně, Sudoměř

- pokus vytvořit husitskou základnu z Plzně, Žižka jako velitel zásobovacích oddílů, první vítězná šarvátka s přesilou u Nekmíře, slavné vítězství u Sudoměře, zvláštní okolnosti té bitvy, v níž proti všeobecnému domnění Žižka nevelel (ale zřejmě udílel dobré rady)...

6) Tábor, Mladá Vožice, Milevsko, Strakonice

- Žižka jedním ze čtyř hejtmanů v čele Tábora, likvidace nepřátel v okolí...

7) Benešov, Praha: Vítkov a Pankrác

- tažení na pomoc Praze, slavná, i když nepatrná šarvátka na Vítkově a rozhodující bitva na Pankráci...

8) Beroun, Tábor: Klokoty u Tábora, hrad Příběnice

- dobytí Berouna, likvidace sekty adamitů...

9) Hrad Rábí

- Žižka málem přijde o druhé oko... Nebo opravdu oslepl?

10) Kutná Hora, Havlíčkův Brod

- slavné a lstivé vítězství nad zdrcující přesilou...

11) Jičín: Hořice u Jičína, Hradec Králové, Strauchův Dvůr u Hradce Králové, Česká Skalice

- boje mezi husitskými frakcemi, Žižkou organizovaný mocenský převrat v Hradci...

12) hrad Kalich, vrch Vladař u Žlutic, Kostelec nad Labem, Malešov u Kutné Hory

- Žižka si buduje rodové sídlo, problém jeho rodiny, boje s Pražany...

13) Praha, hrad Přibyslav, Čáslav

- intriky, námezdní vrahové, Žižkova podivná, nečekaná smrt... Kam se stěhovaly jeho ostatky? A máme k dispozici skutečně ty pravé kosti?

Jak je ze schematického nástinu zřejmé, půjde o vzrušující, takřka detektivní pátrání. Snad se nám podaří něco nového vyzvědět od historiků, archeologů a dalších badatelů. Ovšem naším cílem je přinést kromě zajímavých informací také emotivní pohled na Jana Žižku, pokusit se zachytit jeho portrét i pomocí výtvarně komponovaných záběrů, dramatických scén a stylové hudby. Bude to náročný, ale krásný úkol; pocítujeme to jako splátku dluhu vůči této významné osobnosti našich dějin.

Mgr. Otomar Dvořák
spisovatel

Slovo závěrem

Dnešní konzumně zaměřená doba příliš nepřeje hlubšímu zamyšlení, vzpomínkám, hledání myšlenkové kontinuity a čerpání inspiračních nábojů z minulosti. Převažuje předmětné myšlení, které je už samo o sobě brzdou, vede k plytkosti a povrchnosti. Všechno je nesoustředěné, uspěchané. Přitom víme, že dějiny potřebujeme znát, je dobré vnímat je jako proces osvětlování. Otázka „užitečnosti historie pro život“, kterou nastolil Friedrich Nietzsche i mnozí jiní, se otevírá stále nově a zcela jistě na ni neposkytuje odpověď věta, podle níž život napřed žijeme, a až zpětně mu rozumíme. Dáváme zapravdu Nietzschemu, když říká: „...potřebujeme ji (totiž historii) k životu a konání, ne k pohodlnému uhýbání před životem a konáním či dokonce k okrašlování sobeckého života a zbabělých a mrzkých činů. Jedině pokud historie slouží životu, chceme jí sloužit: existuje však míra pěstování a uctívání historie, při níž život chřadne a degeneruje (...).“

Na druhou stranu můžeme říci, že lidský život potřebuje vizi. Vyskytují se v něm časy silné víry a časy jisté strážlivosti. Zajímá nás spravedlnost či válka a mír. Mnohé se děje v kontextu sebeinterpretace a konstrukce vlastní historicity. Jaké máme výhledy? S rostoucím sblížováním lidí v našem století je totiž stále potřebnější respektovat prehistorii druhých, což znamená zároveň respektovat jejich předky. I v tomto směru totiž skutečnost stejně jako dějiny nejsou objektivní danost, nýbrž věc závislá na možnosti smysluplně vypovídat s nárokem na pravdivost. Jiří Dienstbier ve svém Snění o Evropě napsal: „Evropská kultura byla volbou desítek předchozích generací, nikoli nutným osudem. Může zaniknout stejně jako mnohé civilizace minulé, spolu s ostatními, v jaderné katastrofě, tím, že její rozmanitost vytlačí zjednodušující životní koncepty Ameriky či Ruska, nebo ve střetu s rozvojovým světem, pokud ho budeme ignorovat a překážet jeho rozvoji za kritickou mez. (...) Místo Evropy pak závisí na tom, jak dokáže realizovat hodnoty vlastní politické kultury, ke kterým se tisíciletými zápasy propracovala. Evropská občanská společnost potřebuje morální minimum sociální spravedlnosti a solidarity, svobodnou iniciativu silných i ochranu každého slabého výhonku, aby nezanikl, neskomíral, vydal plod.“

Tyto kontexty dobře vnímáme vždy ve chvíli, kdy uvažujeme o naší národní identitě. K ní patří i úsilí o pochopení významu Mistra Jana Husa, Jana Žižky, husitství. To jsou milníky, které si uvědomujeme zvláště v letošním osmičkovém roce. K jejich ozřejmění přispívají nejrůznější aktivity – pořady ve všech médiích, přednášky, výstavy, publikace a podobně. V této souvislosti mne zaujala jedna zajímavá papírová skládáčka, která vznikla v rámci projektu Staleté kořeny, realizovaného ke 100. výročí založení Československé republiky. Má

podobu stromu, v jehož kořenech je pravda, víra, svoboda a důstojnost. Dál po kmeni a ve větvích jsou seřazeny osobnosti, pro naše dějiny klíčové.

Toužíme po harmonii, přejeme si mít srovnané vlastní hodnoty, chceme, aby věci veřejné měly řád, o nějž se můžeme opřít. Připomeňme si myšlenku z Freudova dopisu adresovaného Albertu Einsteinovi (v září 1932), který končí větou: „Všechno, co podporuje kulturní vývoj, pracuje také proti válce.“ Tato myšlenka nás nabádá, abychom si byli vědomi toho, že jsme odpovědní za kulturní rozvoj, za výchovu mladé generace. A v neposlední řadě, že se budeme zabývat myšlenkami, rozvíjejícími filosofii dějin, která je neustále aktuální a přináší nám nové pohledy na dějinné souvislosti a jejich dopady.

I my, kteří se setkáváme u Žižkovy mohyly opakovaně u příležitosti výročí úmrtí husitského vojevůdce, geniálního стратега a Božího bojovníka, přemýšlíme o dějinách, reflektujeme minulost, myslíme na naše předky. Snažíme se pochopit souvislosti, v nichž žili. Obojí, minulost ani budoucnost, nevzniká samo od sebe. Hans-Ulrich Thamer nás upozorňuje, že „jsou to sociální konstrukty tvořené vždy z potřeb současnosti. Přežití lidského druhu závisí také na tom, že dokáže sebe sama nahlížet v rámci své vlastní dějinnosti.“

PhDr. Olga Nytrová

